

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Навчально-науковий інститут бізнесу та інноваційного розвитку

Обліково-фінансовий факультет

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ОСОБОВЕ СТРАХУВАННЯ

методичні рекомендації

*для практичних занять здобувачів другого (магістерського)
рівня вищої освіти ОПП «Фінанси, банківська справа та
страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування» денної форми здобуття вищої
освіти*

**МИКОЛАЇВ
2022**

УДК 368.9
О-72

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету від 30.08.2022 р., протокол № 1.

Укладачі:

- Н. М. Сіренко – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет;
К. А. Мікуляк – асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет.

Рецензенти:

- В. В. Сокур – начальник відділення в м. Миколаїв Приватного акціонерного товариства «Українська пожежно-страхова компанія»;
С. В. Сирцева – канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет.

© Миколаївський національний аграрний університет, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Структурно-логічна схема вивчення дисципліни.....	6
Схема поточного та підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти	7
Практичне завдання до теми 1. Економічний зміст, об'єкти та види особового страхування.....	8
Практичне завдання до теми 2. Страхування життя.....	11
Практичне завдання до теми 3. Страхування ренти та пенсій...	16
Практичне завдання до теми 4. Страхування від нещасних випадків.....	18
Практичне завдання до теми 5. Медичне страхування.....	22
Практичне завдання до теми 6. Стан розвитку особистого страхування в Україні.....	25
Питання для підсумкового контролю знань.....	28
Список рекомендованої літератури.....	30

ВСТУП

Дисципліна «Особове страхування» є вибірковим компонентом освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування» для підготовки магістрів зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Фінанси, банківська справа та страхування»

Мета дисципліни: підготовка магістрів за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», здатних розв'язувати складні завдання і проблеми у сфері професійної діяльності з фінансів, банківської справи, страхування, а також у процесі досліджень та/або здійснення інновацій, що характеризується невизначеністю умов і вимог ринкового середовища; вивчення сутності та основних видів особового страхування, організаційно-правових питань особового страхування, сучасного стану ринку послуг з особового страхування, що дозволяє сформувати компетенції майбутнього фахівця спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Мета дисципліни: підготовка магістрів за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», здатних розв'язувати складні завдання і проблеми у сфері професійної діяльності з фінансів, банківської справи, страхування, а також у процесі досліджень та/або здійснення інновацій, що характеризується невизначеністю умов і вимог ринкового середовища; формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань та практичних навичок у сфері особового страхування.

У результаті навчання здобувач вищої освіти повинен набути ряд компетентностей, а саме:

1. Інтегральна компетентність (Інт К) - здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

2. Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК4. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

3. Фахові компетентності:

ФК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та спеціальності (ФК) страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ФК7. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ФК8. Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Заплановані результати навчальної дисципліни

ПРН1. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими та управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ПРН4. Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН6. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях.

ПРН7. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПРН8. Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними.

ПРН12. Обґрунтовувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

ПРН13. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

№ з/п	Найменування тем	Розподіл навчального часу, годин		
		ЛЗ	ПЗ	СР
1	Економічний зміст, об'єкти та види особового страхування.	2	4	10
2	Страхування життя.	1	4	10
3	Страхування ренти та пенсій.	1	2	10
4	Страхування від нещасних випадків.	2	4	10
5	Медичне страхування.	2	4	10
6	Стан розвитку особистого страхування в Україні.	2	2	10
Всього		10	20	60
*Примітка. Проведення видів занять здійснюється відповідно до графіку освітнього процесу				

Схема поточного і підсумкового контролю знань

№ модулю	Кількість годин		Форма контролю	Кількість заходів	Оцінка		Сума	
	ЛК	ПЗ			min	max	min	max
1	10	20	Аудиторна робота:					
			-тестування	8	1	2	8	16
			-опитування	8	2	3	16	24
			-розв'язування задач	7	2	3	14	21
			Самостійна робота:					
			<i>Обов'язкова</i>					
- доповідь на гуртку, конференції	1	3	7	3	7			
- опрацювання тем	1	6	14	6	14			
<i>Індивідуальна робота</i>								
-наукова стаття, заходи неформальної та інформальної освіти	1	10	15	10	15			
-тези	1	3	3	3	3			
Всього за семестр							60	100

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти, та шкала оцінювання – залік

Сума балів за всі види освітньої діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	зараховано
82 - 89	B	
75 - 81	C	
64 - 74	D	
60 - 63	E	
35 - 59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Практичне завдання до теми 1: Економічний зміст, об'єкти та види особового страхування

Мета: визначити сутність і значення особистого страхування в забезпеченні соціального захисту громадян, дослідити стан і розвиток особистого страхування, вивчити класифікацію особистого страхування, дослідити основні види і форми особистого страхування.

Питання для опитування:

1. Суть і значення особистого страхування в забезпеченні соціального захисту громадян.
2. Стан і розвиток особистого страхування.
3. Класифікація особистого страхування.
4. Основні види і форми особистого страхування.

Ключові слова: страхування, особисте страхування, страховик, страхувальник, розвиток.

Keywords: insurance, personal insurance, insurer, insured, development.

Практичні завдання

Завдання 1. Вказати правильні чи неправильні є твердження. Дати пояснення.

1. Особисте страхування пов'язане із особливою сферою процесу відтворення – з відтворенням робочої сили.

2. Метою особистого страхування є організація виплати страхового відшкодування окремим громадянам і членам їх родин на випадок виникнення різних подій, що відображаються на житті, здоров'ї та працездатності цих громадян.

3. Об'єкти особистого страхування мають вартісну оцінку, яка залежить від строку страхування та віку страхувальника.

4. Дожиття страхувальника дозволяє поєднувати ризикові види страхування з інтересами збереження, що робить надзвичайно привабливим страхування життя навіть в умовах економічної кризи.

5. Основу особистого страхування складає добровільне страхування життя, види якого передбачають виплату страхової суми страхувальником або іншим особам через: дожиття до обумовленого в договорі терміну або події; з настанням смерті застрахованої особи.

6. У складі особистого страхування функціонує три підгалузі: страхування життя, страхування від нещасних випадків та страхування відповідальності.

7. Виплати страхових сум за договорами особистого страхування здійснюються залежно від суми, яку має отримати фізична особа за державним соціальним страхуванням.

8. У разі смерті страхувальника, який уклав договір особистого страхування на користь третіх осіб, його права та обов'язки можуть перейти як до цих осіб, так і до осіб, на яких відповідно до чинного законодавства покладено обов'язки щодо охорони прав і законних інтересів застрахованих.

9. До обов'язкових видів особистого страхування відносять страхування життя, страхування від нещасних випадків, медичне страхування.

10. Особисте страхування – це гарантована державою система заходів щодо забезпечення громадян у старості, на випадок захворювання, втрати працездатності, щодо підтримки материнства, а також з охорони здоров'я членів суспільства в умовах безоплатної медицини.

11. Кошти особистого страхування в основному формуються за рахунок коштів підприємств, установ, організацій і лише незначною частиною за рахунок індивідуальних доходів.

12. Об'єктом особистого страхування є майнові інтереси, пов'язані з: життям, здоров'ям, працездатністю, додатковою пенсією страхувальника або застрахованої особи.

13. За видом особисте страхування поділяється на обов'язкове та добровільне.

14. За формою сплати страхових премій особисте страхування поділяється на: страхування з довічною виплатою премії, страхування зі щомісячною виплатою премії та із виплатою страхової суми у формі ренти.

15. Предметом особистого страхування є наступні ризики: смерть, хвороба, каліцтво, травма.

Завдання 2. Заповнити таблиці.

Таблиця 1 Чинники необхідності розвитку особистого страхування

<i>Чинники розвитку страхування:</i>	<i>необхідності особистого</i>	1.
		2.
		3.
		4.

Таблиця 2 Групи ризиків особистого страхування

<i>Групи ризиків страхування:</i>	1.
	2.
	3.
	4.

Завдання 3. Встановити відповідність щодо змісту базових умов договору страхування життя.

	Умова		Характеристика
1	Страховальник	А	- особи, які включені в договір або є спадкоємцями за законом
2	Застраховані особи	Б	- дієздатні особи, які мають законний інтерес до життя застрахованої особи: батьки, опікуни, подружжя; - роботодавці – юридичні та фізичні особи по відношенню до своїх найманців; - громадяни при страхування власного життя
3	Вигодонабувач	В	- визначається за програмою та відповідає умовам договору страхування
4	Страхова сума	Г	- фізичні особи визначеного віку, окрім осіб, які хворі на СНІД, ВІЛ-інфікованих, інвалідів I та II груп, а також інших осіб, до яких умовами страхування передбачено обмеження
5	Страхова премія	Д	- визначається за програмою страхування, відповідно до пакету програм або шляхом згоди сторін
6	Страхові виплати	Є	- у разі смерті застрахованої особи; - у разі дожиття; - за додатковими опціями договору страхування

Тестові завдання:

1. *Організація страхового захисту окремих громадян і членів їх родин на випадок виникнення різних подій, що відображаються на житті, здоров'ї та працездатності цих громадян – це:*
 - а. предмет особового страхування;
 - б. мета особового страхування;
 - в. об'єкти особового страхування;
 - г. суб'єкти особового страхування.

2. *Суб'єктами особистого страхування є:*
 - а. страховик та страховальник;
 - б. застрахований;
 - в. вигодонабувач;
 - г. всі відповіді вірні.

3. *За тривалістю страхового покриття виділяють:*
 - а. короткострокове;
 - б. середньострокове;
 - в. довгострокове;
 - г. всі відповіді вірні.

4. *Розмір внесків по договору змішаного страхування життя встановлюється залежно від:*
- строку страхування;
 - страхової суми;
 - віку страхувальника;
 - всі відповіді вірні.
5. *Сума, яка виплачується страховиком у разі дострокового припинення дії договору страхування життя та розраховується математично на день припинення договору страхування життя залежно від періоду, протягом якого діяв договір страхування життя, згідно з методикою, яка проходить експертизу в Уповноваженому органі, здійснена актуарієм і є невід'ємною частиною правил страхування життя – це:*
- страхова сума;
 - викупна сума;
 - страхова премія;
 - страхове відшкодування.

Практичне завдання до теми 2: Страхування життя

Мета: здійснити характеристику страхування життя як накопичувального виду страхування, а також страхових випадків при страхуванні життя, розглянути умови страхування життя та види страхування життя: змішане страхування життя, страхування дітей, страхування до шлюбу, довічне страхування життя.

Питання для опитування:

1. Характеристика страхування життя як накопичувального виду страхування.
2. Характеристика страхових випадків при страхуванні життя.
3. Умови договору страхування життя.
4. Види страхування життя: змішане страхування життя, страхування дітей, весільне страхування, довічне страхування життя.

Ключові слова: страхування життя, страховий випадок, договір страхування, змішане страхування, страхування до шлюбу.

Keywords: life insurance, insured event, insurance contract, endowment insurance, insurance for marriage.

Практичні завдання

Завдання 1. Вказати правильні чи неправильні є твердження. Дати пояснення.

1. Страховим ризиком при страхуванні життя є сама смерть, бо страховий ризик має два аспекти: померти в молодому віці або раніше середньої тривалості життя; жити в старості, маючи велику тривалість життя, що потребує отримання регулярних доходів без продовження трудової діяльності.

2. Договір страхування життя вважається вигідним вкладенням грошей, тому, що накопичення страхової суми здійснюється з урахуванням норми дохідності.

3. Договір страхування життя передбачає можливість індексації, редуціювання страхової суми, та обов'язковість збільшення розміру страхової суми на величину інвестиційного доходу.

4. За змішаним страхуванням життя страхувальниками є працездатні фізичні особи віком від 18 до 72 років.

5. Страхування дітей – цей вид страхування передбачає дожиття застрахованої дитини до 18 років.

6. Мінімальний термін страхування дітей становить 5 років, а максимальний – 18 років.

7. Найбільш зацікавлені у весільному виді страхування бабусі та дідусі.

8. Відповідальність страховика при весільному страхуванні закінчується по досягненні дитиною повноліття, однак виплата здійснюється лише через визначений проміжок часу.

9. При довічному страхуванні життя страховик приймає на себе зобов'язання по виплаті страхової суми, встановленої у договорі страхування, вигодонабувачам застрахованого при дожиттю його до 75 річного віку.

10. Поліс довічного страхування на випадок смерті забезпечує додаткових дохід.

11. При змішаному страхуванні страхувальниками є дієздатні особи віком від 16 до 72 років.

12. Змішане страхування – один із різновидів страхування життя, що передбачає дожиття застрахованою особою до особливої події на дату повноліття.

13. Мінімальний термін страхування дітей – 2 роки.

14. Договір змішаного страхування може бути укладений на 5, 10, 15, 20 років.

15. Страховим випадком при довічному страхуванні життя називається смерть застрахованої особи в період дії договору з будь-якої причини, а саме

самогубство, захворювання СНІДом, алкогольне, токсичне, наркотичне сп'яніння.

16. У разі дострокового припинення договору страхування життя страховик не виплачує страхувальникові викупну суму.

17. Норма дохідності – відсоток, що нараховується страховиком до резерву внесків на страхування життя.

18. У договорах страхування життя вигодонабувач вказується за бажанням страхувальника.

19. При договорі страхування дітей, застрахованою вважається дитина у віці від 1 до 18 років.

20. Мінімальний термін страхування дітей становить 5 років, якщо договір укладається на користь дитини, яка досягла 15 років, максимальний – 20 років.

Завдання 2. Заповнити таблицю.

Таблиця 1 Особливості весільного страхування

<i>Особливості страхування</i>	<i>весільного</i>	Перша
		Друга

Завдання 3. Визначити суму страхових платежів та страхове відшкодування, якщо страхувальник уклав договір страхування життя строком на 5 років на суму 200 000 грн з розміром річного страхового тарифу 12 %:

- а) страховий випадок стався через 36 місяців;
- б) страхового випадку не було, але страховик відмовився від переіндексації страхових платежів.

Тестові завдання:

1. *Тривалість людського життя є:*
 - а. страховою подією при страхуванні життя;
 - б. страховим ризиком при страхуванні життя;
 - в. предметом страхового захисту;
 - г. всі відповіді вірні.
2. *Відсоток, що нараховується страховиком до резерву внесків на страхування життя – це:*
 - а. страхова сума;
 - б. викупна сума;
 - в. норма дохідності;
 - г. страховий платіж.

3. Особа, визначена страхувальником для отримання належних сум страхових виплат у разі, якщо страхувальник (застрахований) не буде здатний скористатися ними самостійно – це:
- вигодонабувач;
 - актуарій;
 - андеррайтер;
 - аварійний комісар.
4. Один із різновидів страхування життя, що передбачає дожиття застрахованою особою до особливої події на дату повноліття – це:
- страхування дітей;
 - весільне страхування;
 - змішане страхування життя;
 - довічне страхування життя.
5. Страховик приймає на себе зобов'язання по виплаті страхової суми, встановленої у договорі страхування, вигодонабувачам (спалкоємцям) застрахованого після його смерті при:
- весільному страхуванні;
 - довічному страхуванні життя;
 - страхуванні дітей;
 - змішаному страхуванні життя.
6. Страхувальник уклав договір страхування життя строком на 7 років на суму 450 тис. грн. Якщо розмір річного страхового платежу складає 40 500 грн, то розмір річного страхового тарифу буде складати:
- 8,5 %;
 - 9 %;
 - 9,7 %;
 - 11 %.
7. Застосовуючи дані з таблиці смертності, розрахуйте ймовірність прожити ще один рік для осіб віком 45 років:

Вік (x), років	Число осіб, що дожили до віку x років, L_x	Число осіб, які померли під час переходу від x років до віку (x + 1) років, dx
43	86181	872
44	85310	931
45	84379	994
46	83385	1058
47	82327	1119
48	81208	1174
49	80034	1223
50	78811	1266
51	77547	1306

- а. 0,9836;
- б. 0,9882;
- в. 0,9896;
- г. 0,9967.

8. Застосовуючи дані з таблиці смертності, розрахуйте ймовірність померти особі віком 49 років протягом майбутнього року:

Вік (x), років	Число осіб, що дожили до віку x років, L_x	Число осіб, які померли під час переходу від x років до віку (x + 1) років, dx
43	86181	872
44	85310	931
45	84379	994
46	83385	1058
47	82327	1119
48	81208	1174
49	80034	1223
50	78811	1266
51	77547	1306

- а. 0,0152;
- б. 0,0197;
- в. 0,0201;
- г. 0,0356.

9. Вік чоловіка – 46 років. Застосовуючи дані з таблиці смертності, розрахуйте, яка ймовірність, що він може померти протягом майбутніх п'яти років:

Вік (x), років	Число осіб, що дожили до віку x років, L_x	Число осіб, які померли під час переходу від x років до віку (x + 1) років, dx
43	86181	872
44	85310	931
45	84379	994
46	83385	1058
47	82327	1119
48	81208	1174
49	80034	1223
50	78811	1266
51	77547	1306

- а. 0,0531;
- б. 0,0535;
- в. 0,0654;
- г. 0,07.

10. Одноразова брутто-ставка за договором страхування життя $T_6 = 2,51$ грн зі 100 грн страхової суми. Термін сплати страхових внесків – 5 років. Коефіцієнт розстрочки $a=6,06$. Страхова сума за договором $S = 200$ тис. грн. За таких умов річна тарифна ставка на дожиття зі 100 грн страхової суми буде складати:

- а. 0,35 грн;
- б. 0,41 грн;
- в. 0,47 грн;
- г. 0,51 грн.

Практичне завдання до теми 3: Страхування ренти та пенсій

Мета: дослідити сутність страхування ренти та додаткової пенсії, вивчити особливості укладання пенсійного договору, дослідити використання пенсійних планів та схем, розглянути суть ануїтету та його види.

Питання для опитування:

1. Сутність страхування ренти та додаткової пенсії.
2. Особливості укладання пенсійного договору.
3. Використання пенсійних планів та схем.
4. Суть ануїтету, його види.

Ключові слова: рента, пенсійний договір, ануїтет, страхування ренти.

Keywords: rent, pension agreement, annuity, rent insurance.

Практичне завдання

Завдання 1. Вказати правильні чи неправильні є твердження. Дати пояснення.

1. Метою страхування ренти є забезпечення страхувальникові звичайного для нього матеріального стану незалежно від змін, які пов'язані зі станом здоров'я, зменшенням або втратою працездатності, старістю.

2. Страховик не має права займатися страхуванням довічної пенсії учасника пенсійного фонду.

3. Якщо розрахунки за рентою виконуються на початок кожного періоду, то рента називається постнумерандо.

4. Якщо розрахунки за рентою виконуються на кінець періоду, то рента називається пренумерандо.

5. Страховик має право займатися страхуванням ризику настання інвалідності або смерті учасника пенсійного фонду.

6. Найбільш поширеним видом страхування ренти є страхування додаткової пенсії.

7. Метою страхування ренти є забезпечення страхувальникові звичайного для нього матеріального стану, незалежно від змін, які пов'язані зі станом здоров'я, зменшенням або втратою працездатності, старістю.

8. Рента страховика – щомісячний дохід страхувальника, пов'язаний з одержанням довічної або тимчасової пенсії за рахунок попередньо внесених у страховий фонд коштів.

9. Обов'язковість страхування поширюється на пенсії громадян.

10. Особливістю страхування є поєднання в її рамках усіх видів страхових послуг, що забезпечують страховий захист життя, здоров'я фізичної особи та дають змогу накопичити додаткову пенсію.

Тестові завдання:

1. *Регулярний (щорічний) дохід страхувальника, пов'язаний з одержанням довічної або тимчасової пенсії (ренти) за рахунок попередньо внесених у страховий фонд коштів – це:*

- а. страхова премія;
- б. страхова рента;
- в. страхове відшкодування;
- г. всі відповіді вірні.

2. *Умовами виплати страхової суми при страхуванні ренти і пенсій є:*

- а. дожиття страхувальником (застрахованим) до певного віку або строку, визначеного в договорі страхування;
- б. сплата всієї суми обумовлених внесків;
- в. виплата страхової суми частково і періодично;
- г. всі відповіді вірні.

3. *Чи оговорюється стан здоров'я фізичної особи при страхуванні ренти та пенсій?*

- а. так;
- б. ні.

4. *Страховик, згідно з чинним законодавством має право займатися:*

- а. страхуванням довічної пенсії учасника пенсійного фонду;

- б. страхуванням ризику настання інвалідності або смерті учасника пенсійного фонду;
- в. вірні відповіді а та б;
- г. вірної відповіді немає.

5. Чи дає законодавство України право компанії зі страхування життя здійснювати накопичення пенсійних внесків у межах механізму недержавного пенсійного забезпечення?

- а. так;
- б. ні.

Практичне заняття до теми 4: Страхування від нещасних випадків

Мета: охарактеризувати нещасний випадок: його ознаки та можливі наслідки, розглянути принципи виплати страхового відшкодування залежно від ступеня втрати здоров'я, надати характеристику окремих видів страхування від нещасних випадків, розглянути добровільне індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків.

Питання для опитування:

1. Характеристика нещасного випадку: його ознаки та можливі наслідки.
2. Принципи виплати страхового відшкодування залежно від ступеня втрати здоров'я.
3. Характеристика окремих видів страхування від нещасних випадків.
4. Добровільне індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків.

Ключові слова: нещасний випадок, страховий випадок, страхове відшкодування, добровільне страхування, індивідуальне страхування, колективне страхування.

Keywords: accident, insured event, insurance indemnity, voluntary insurance, individual insurance, collective insurance.

Практичні завдання

Завдання 1. Охарактеризуйте суть і значення страхового захисту громадян від нещасних випадків.

Завдання 2. Охарактеризувати особливості страхування від нещасних випадків різних страхових компаній.

Таблиця 1 Особливості страхування від нещасних випадків на ринку страхування України

Критерії характеристики	СК1	СК2	СК3
Що є нещасним випадком?			
Перелік страхових ризиків			
Хто може бути застрахованим (можливі обмеження)			
Строк дії договору страхування			
Територія дії договору страхування			
Хто отримує страхову виплату?			
Строк здійснення страхової виплати			
...			

Завдання 3. Визначте розмір страхової суми та порядок її виплати, яку необхідно сплатити пасажирові залізничного транспорту, якщо під час поїздки стався страховий випадок у результаті якого пасажир тимчасово втратив працездатність на 127 днів, а потім його визнали інвалідом II групи. Пасажир мав квиток щодо свого перевезення.

Завдання 4. Внаслідок нещасного випадку, що відбувся на транспортному засобі, постраждали 12 пасажирів. Документально підтверджено, що 3 особи загинули, 2 особи отримали I групу інвалідності, 4 особи – II групу інвалідності, 1 особа – III групу інвалідності, 1 особа тимчасово втратила працездатність на 15 днів. Визначте розмір страхової суми, що отримають спадкоємці та кожний з потерпілих згідно з чинними нормативно-правовими актами.

Завдання 5. Внаслідок нещасного випадку на залізниці потерпілий знаходився на лікарняному 10 днів. Проїзд коштував 150 грн. Розрахувати розмір страхових платежів та страхових виплат.

Завдання 6. Зі спортсменом збірної волейбольної команди України під час підготовки до змагання стався нещасний випадок, у результаті якого постраждалий був визнаний інвалідом III групи. Через дев'ять місяців застрахованому було встановлено інвалідність I групи. Визначити розмір та порядок виплати страхової суми постраждалому спортсмену, якщо його

місячне грошове утримання на посаді, яку він займав до нещасного випадку, складало 6700 грн. На підставі яких нормативно-правових документів надається страховий захист спортсменам вищих категорій?

Завдання 7. За рахунок юридичної особи, яка утримує підрозділ пожежної охорони, в обов'язковому порядку були застраховані її працівники. У результаті гасіння пожежі працівник тимчасово втратив працездатність на 19 днів, а потім цей термін було продовжено на 5 днів. Визначити розмір та порядок страхової виплати постраждалому, якщо його місячна заробітна плата на останній посаді, яку він займав – 10600 грн. На підставі яких нормативно-правових документів надається страховий захист працівникам пожежної охорони?

Завдання 8. Визначити внесок кожного страхувальника на дожиття за договором страхування людини віком 50 років на строк 10 років за страхової суми 100 ум. од.

Завдання 9. Визначити максимально можливий розмір кредиту під індивідуальну забудову, який може видати страхова компанія у межах викупної суми фізичній особі, що уклала договір страхування життя, за умови, що річна страхова премія складає 10000 грн, час дії страхової програми 10 років, в тому числі від початку укладання договору минуло 5 років. У структурі страхового тарифу 65 % нетто-ставка, решта – навантаження. Страховиком сформовано довгострокових резервів на суму 1400 тис. грн, видано позик – 50 тис. грн, норматив видачі позик не більше 10 % від наявних резервів.

Завдання 10. Група туристів у кількості 50 чоловік уклала договір добровільного страхування від нещасних випадків. Термін дії договору – 50 днів. Страхова сума – 5000 грн на особу. Страховий тариф – 3 %. Визначити:

1) страхову премію, якщо страховик надає знижку до платежу 7 % при кількості застрахованих осіб більше ніж 15 чоловік;

2) страхове відшкодування, якщо під час подорожі 1 особа отримала травму, лікування якої тривало 30 днів, а за кожний день непрацездатності СК відшкодовує 0,1 % страхової суми.

Тестові завдання:

1. *До якої галузі страхування відносять страхування від нещасних випадків:*
 - а. майнове страхування;
 - б. особисте страхування;
 - в. страхування відповідальності;
 - г. всі відповіді вірні.

2. *При укладанні договорів страхування від нещасних випадків враховують наступні фактори:*
 - а. професія та умови роботи;
 - б. сімейний стан;
 - в. захоплення;
 - г. всі відповіді вірні.

3. *При страхуванні від нещасних випадків обов'язковим видом є:*
 - а. колективне страхування від нещасних випадків на виробництві;
 - б. особисте страхування від нещасних випадків на транспорті;
 - в. страхування школярів від нещасних випадків;
 - г. страхування від нещасних випадків громадян, що виїжджають за кордон.

4. *За умов обов'язкового особистого страхування від нещасного випадку на транспорті страховими випадками є:*
 - а. загибель або смерть застрахованого внаслідок нещасного випадку на транспорті;
 - б. втрата особистого майна внаслідок нещасного випадку на транспорті;
 - в. загибель або смерть застрахованого з будь-яких причин під проїзду на транспорті;
 - г. всі відповіді вірні.

5. *Чи потрібна письмова згода застрахованої особи при укладанні договору страхування третіх осіб від нещасних випадків:*
 - а. так, потрібна завжди;
 - б. так, крім страхування дітей у віці до 16 років;
 - в. ні, не потрібна;
 - г. вірної відповіді немає.

Практичне завдання до теми 5: Медичне страхування

Мета: охарактеризувати медичне страхування та його концепції, набути теоретичних знань щодо суб'єктів та об'єктів страхування, розглянути умови обов'язкового медичного страхування, дослідити особливості добровільного медичного страхування, вивчити практику медичного страхування в Україні, дослідити умови медичного страхування осіб, що виїжджають за кордон.

Питання для опитування:

1. Медичне страхування та його концепції.
2. Суб'єкти й об'єкти страхування.
3. Умови обов'язкового медичного страхування.
4. Добровільне медичне страхування.
5. Практика проведення медичного страхування в Україні.
6. Умови медичного страхування осіб, що виїжджають за кордон.

Ключові слова: медичне страхування, суб'єкти страхування, об'єкти страхування.

Keywords: medical insurance, subjects of insurance, objects of insurance.

Практичне завдання

Завдання 1. Вказати правильні чи неправильні є твердження. Дати пояснення.

1. Основна особливість медичного страхування – його адресність, тобто фінансування медичних заходів не загальною, а спрямованість на конкретного громадянина.

2. За формою проведення медичне страхування має обов'язковий характер.

3. Для обов'язкового медичного страхування характерне те, що сплата страхувальником внесків здійснюється у встановлених розмірах і у встановлений час, а рівень страхового забезпечення однаковий для всіх застрахованих.

4. Об'єкт медичного страхування – страховий ризик пов'язаний з тимчасовою втратою працездатності.

5. Суть медичного страхування полягає в тому, що відносно за невелику плату страхувальник отримує право на обслуговування в медичних закладах за рахунок страхового фонду страхової компанії.

6. Страховим випадком визнається звернення страхувальника (застрахованого) під час дії договору страхування до медичної установи зі скаргами на здоров'я, без винятку на всі симптоми захворювання.

7. Обов'язкова форма медичного страхування має риси соціального страхування, оскільки порядок його проведення визначається державним законодавством.

8. Страхувальники, фізичні особи мають право укласти договір лише на свою користь.

9. Відносини між суб'єктами добровільного медичного страхування будуються на основі договору страхування, що укладається між страховиком та страхувальником.

10. При укладанні добровільного медичного страхування страховик сам обирає програму для страхувальника.

11. Страхова сума, у межах якої страховик несе відповідальність щодо виплат, визначається вартістю обраної страховиком для страхувальника програми добровільного медичного страхування.

12. Страхова компанія здійснює страхову виплату шляхом перерахунку вартості лікування на рахунок застрахованої особи.

13. Страховик контролює лише відповідність виставлених рахунків передбаченим договором переліку послуг, але якість наданих послуг медичною установою він не контролює.

14. Асистанс – перелік послуг, які надаються в потрібний момент через медичне, соціальне і фінансове сприяння.

15. Медичне страхування осіб, які подорожують у різних справах за кордон, реалізується як з використанням послуг асистанських компаній, так і без них.

Тестові завдання:

1. *До якої галузі страхування відносять медичне страхування?*

- а. майнове страхування;
- б. особисте страхування;
- в. страхування відповідальності;
- г. всі відповіді вірні.

2. *При якому виді медичного страхування застосовується принцип солідарності?*

- а. обов'язкове медичне страхування;
- б. соціальне медичне страхування;
- в. добровільне медичне страхування;
- г. всі відповіді вірні.

3. *Який документ видає страховик страхувальникові при обов'язковому медичному страхуванні?*

- а. страховий поліс;
- б. довідка про стан здоров'я;
- в. страховий договір;
- г. направлення на лікування.

4. *Асистанська компанія - це:*

- а. програма медичного страхування;
- б. організація, яка на професійному рівні здійснює цілодобову координацію надання допомоги застрахованим особам та контролює процес витрат для страхових компаній;
- в. сума накопичення страхових платежів за мінусом витрат на ведення справи, що повертається страхувальникові у випадку дострокового припинення договору страхування;
- г. всі відповіді вірні.

5. *Суб'єктами добровільного медичного страхування є:*

- а. страхувальники;
- б. страхові компанії;
- в. медичні заклади;
- г. вірної відповіді немає.

Практичне заняття до теми 6: Стан розвитку особистого страхування в Україні

Мета: здійснити оцінку розвитку страхування життя, медичного страхування та страхування від нещасних випадків за 2010-2021 рр., розглянути актуальні проблеми особистого страхування населення, надати пропозиції для подолання проблем стосовно особистого страхування населення.

Питання для опитування:

1. Оцінка розвитку страхування життя, медичного страхування та страхування від нещасних випадків за 2010-2021 рр.
2. Актуальні проблеми особистого страхування населення.
3. Пропозиції для подолання проблем стосовно особистого страхування населення.

Ключові слова: страхування населення, подолання проблем, страхування населення.

Keywords: insurance of the population, overcoming of problems, insurance of the population.

Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізувати абсолютні показники валових страхових премій за видами особистого страхування у період з 2017 р. по 2021 р., визначити темпи приросту страхових премій.

Завдання 2. Страхування життя – дати характеристику страхових послуг на прикладі страхової компанії України.

Завдання 3. Дослідити зарубіжні ринки страхування життя. Встановити, який досвід зарубіжних країн у галузі страхування життя доцільно використати в Україні.

Завдання 4. Пенсійне страхування – дати характеристику страхових послуг на прикладі страхової компанії України.

Тестові завдання:

1. *Страховими випадками при обов'язковому особистому страхуванні на транспорті є:*
 - а. одержання застрахованим травми внаслідок нещасного випадку на транспорті;
 - б. смерть внаслідок нещасного випадку на транспорті;
 - в. постійна або тимчасова втрата працездатності від нещасного випадку на транспорті з будь-яких причин;
 - г. всі відповіді вірні.

2. *Страховий випадок при страхуванні громадян від нещасних випадків – це:*
 - а. смерть або непрацездатність застрахованої особи з будь-якої причини;
 - б. смерть або непрацездатність застрахованої особи тільки внаслідок нещасного випадку;
 - в. дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування;
 - г. всі відповіді вірні.

3. *При страхуванні здоров'я на випадок хвороби виплата страхової суми може здійснюватись:*
 - а. застрахованій особі;
 - б. в лікувально-профілактичний заклад при наявності письмової заяви застрахованої особи;
 - в. визначеному в договорі отримувачу належної страхової суми;
 - г. перше, друге або третє відповідно до умов, визначених в договорі страхування.

4. *Основні страхові випадки для страхування життя:*
 - а. народження дитини у застрахованої особи;
 - б. одруження застрахованої особи;
 - в. дожиття застрахованого до закінчення строку страхування;
 - г. смерть застрахованого під час дії договору.

5. *Договір страхування пенсії може бути укладений:*
 - а. лише з юридичною особою - страхувальником;
 - б. лише з фізичною дієздатною особою - страхувальником;
 - в. з дієздатною фізичною або юридичною особою - страхувальником;
 - г. тільки особисто з дієздатною застрахованою особою як страхувальником.

6. *Однією з підгалузей особистого страхування є:*
 - а. транспортне страхування;
 - б. страхування від нещасних випадків і хвороб;
 - в. страхування майна;
 - г. страхування фінансових ризиків.

7. *За критерієм форми страхування особисте страхування можна класифікувати на:*
 - а. державне та комерційне;
 - б. обов'язкове та добровільне;

- в. індивідуальне та колективне;
- г. рентне та ануїтетне.

8. *Відповідно до діючого законодавства страхувальниками в особистому страхуванні можуть виступати:*

- а. юридичні та дієздатні фізичні особи від 18 до 70 років;
- б. юридичні та дієздатні або недієздатні фізичні особи від 18 до 70 років;
- в. дієздатні або недієздатні фізичні особи від 21 до 70 років;
- г. юридичні та дієздатні або недієздатні фізичні особи від 21 до 70 років.

9. *До ключових ознак страхового випадку в особистому страхуванні не відноситься:*

- а. несподіваний та непередбачуваний характер страхового випадку;
- б. відсутність наслідків травми;
- в. неумисний характер;
- г. зовнішній вплив небезпечних факторів на життя та здоров'я людини.

10. *При страхуванні медичних видатків одержувачами виплати можуть бути (оберіть більш точну відповідь):*

- а. ЛПУ, асистуючі компанії, аптеки;
- б. страхувальник, застрахована особа, вигодонабувач;
- в. ЛПУ, страхувальник, застрахована особа;
- г. ЛПУ, вигодонабувач.

Питання для підсумкового контролю знань (залік)

1. Суть і значення особистого страхування.
2. Роль особистого страхування в забезпеченні соціального захисту громадян.
3. Стан і розвиток особистого страхування.
4. Класифікація особистого страхування.
5. Основні види особистого страхування.
6. Форми особистого страхування.
7. Специфічні риси особистого страхування.
8. Характеристика страхування життя як накопичувального виду страхування.
9. Порівняльна характеристика накопичувального та ризикового особистого страхування.
10. Характеристика страхових випадків при страхуванні життя.
11. Умови договору страхування життя.
12. Види особистого страхування за аспектами життя людей.
13. Характеристика найпоширеніших у практиці видів страхування життя: змішане страхування життя, страхування дітей, страхування до шлюбу, страхування додаткової пенсії.
14. Сутність страхування ренти
15. Сутність страхування додаткової пенсії
16. Особливості укладання пенсійного договору.
17. Використання пенсійних планів та схем.
18. Суть ануїтету, його види.
19. Характеристика нещасного випадку: його ознаки та можливі наслідки.
20. Характеристика страхових випадків та подій що не визнають страховим випадком.
21. Принципи виплати страхового відшкодування залежно від ступеня втрати здоров'я.
22. Характеристика окремих видів страхування від нещасних випадків.
23. Добровільне індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків.
24. Медичне страхування та його концепції.
25. Суб'єкти й об'єкти страхування медичного страхування.
26. Умови обов'язкового медичного страхування.
27. Добровільне медичне страхування.
28. Практика проведення медичного страхування в Україні.
29. Умови медичного страхування осіб, що виїжджають за кордон.
30. Умови медичного страхування за системою Асистанс.
31. Концепції медичного страхування.

32. Оцінка розвитку страхування життя, медичного страхування та страхування від нещасних випадків за 2010-2021 рр.
33. Актуальні проблеми особистого страхування населення.
34. Пропозиції для подолання проблем стосовно особистого страхування населення.
35. Закордонний досвід страхування життя та перспективи його впровадження в Україні.

Список рекомендованої літератури

1. European insurance in Figures
URL: <https://www.insuranceeurope.eu/insurancedata>.
2. Global marine insurance report 2019. URL: <http://www.iumi.com/committees/facts-a-figurescommittee/statistics>.
3. Sirenko N., Baryshevskaya I., Poltorak A., Shyshpanova N. State and tendencies of intergovernmental regulation in Ukraine in conditions of fiscal decentralization. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2018. Vol. 2, №. 25. pp.157-164.
4. Боднар О. А., Хоренженко В. В., Татаренкова Ю. В. Функціонування страхового ринку України в умовах пандемії COVID-19. *Ефективна економіка*. 2020. № 10. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2020/69.pdf.
5. Говорушко Т. А., Стецюк В. М. Страхування : навч. посіб. Львів : Магнолія, 2018. 323 с.
6. Державна служба статистики України : офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Європейська організація страхування та пенсійного забезпечення (EIOPA). URL: <https://eiopa.europa.eu>.
8. Ключові аспекти Білої книги НБУ щодо регулювання ринку страхування в Україні. *Insurance TOP*. 2020. № 3(71). С. 6-7.
9. Кнейслер О. В., Шупа Л. З. Медичне страхування в Україні: реалії функціонування та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль, 2018. 192 с.
10. Ліга страхових організацій України : офіційний сайт. URL: <http://uainsur.com/>.
11. Мельник О. І., Кульбачна Л. А., Жулім М. С. Аналіз сучасного стану страхового ринку в Україні. *Modern Economics*. 2018. № 7. С. 107–113. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/analysis-of-the-current-state-of-insurance-market-in-ukraine/>.
12. Міністерство фінансів України : офіційний сайт. URL: <https://minfin.gov.ua>.
13. Національний банк України : офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua>.
14. Національний банк України. Основні напрями Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року. Проект розділів I-III. Київ, серпень 2019. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_2025.pdf?v=4.
15. Плиса В.Й. Страхування : підручник. 2-ге вид., випр. й допов. Київ : Каравела, 2019. 512 с.
16. Про страхування : Закон України від 4 жовтня 2001 р. №2745-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96>.

17. Селіверстова Л. С. Тенденції розвитку страхового ринку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 3. С. 10–14.
18. Сіренко Н. М., Боднар О. А., Шишпанова Н. О. Інституціональна інфраструктура фінансового ринку: теоретико-практичний аспект. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук Modern Economics*. 2021. № 25. С. 130-135. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V25\(2021\)-20](https://doi.org/10.31521/modecon.V25(2021)-20).
19. Сіренко Н. М., Мельник О. І., Шишпанова Н. О. Страховий менеджмент : навч. посібн. Миколаїв : МНАУ, 2020. 180 с.
20. Сосновська О. О. Страхування: навчальний посібник. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
21. Шишпанова Н. О. Напрями активізації інвестиційної діяльності страхових компаній України. *Агросвіт*. 2019. №21. С. 59-65.
22. Шишпанова Н. О. Репутаційно-іміджевий підхід в управлінні фінансами страхових компаній. *Modern Economics*. 2019. № 17. С. 252-257.
23. Шишпанова Н. О., Боднар О. А. Розвиток страхового ринку України в умовах трансформаційних змін. *Modern Economics*. 2021. № 26. С.185-189. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/development-of-the-insurance-market/>.
24. Шишпанова Н. О., Сердечна Ю. С. Методичні основи управління страховим портфелем. *Modern Economics*. 2017. № . 6. С. 170–175.
25. Шишпанова Н. О., Хоренженко В. В. Взаємозв'язок обсягів страхових платежів страхових компаній України з макроекономічними показниками. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія : Економіка та управління*. 2020. №1 (21). С. 202-209.

Навчальне видання

ОСОБОВЕ СТРАХУВАННЯ

методичні рекомендації

Укладачі: **Сіренко** Наталя Миколаївна
Мікуляк Катерина Анатоліївна

Формат 60x84 1/16 Ум. друк. арк. 2,0.
Тираж 30 прим. Зам. б/н

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету.
54020 м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 490 від 20.02.2013 р.